

Rozwój umysłowy dziecka

1 sierpnia 2018

Rozwój umysłowy dziecka związany jest z rozwojem spostrzegania, myślenia, uwagi i pamięci oraz rozwojem mowy. Spostrzeganie u dziecka sześciolatniego ma jeszcze charakter mimowolny. Odznacza się fragmentarycznością i niedokładnością spostrzeganych elementów. Szczegóły subiektywne bardziej istotne potrafią przesłonić dziecku inne cechy spostrzeganych przedmiotów. Zaczyna się kształtować spostrzeganie analityczno – syntetyczne, świadome i planowe. Najważniejszym jest jednak rozwój funkcji spostrzegania wzrokowego i słuchowego jako umiejętności bezpośrednio zaangażowanych w naukę czytania i pisanie.

Prawidłowa analiza i synteza materiału słownego spostrzeganego słuchowo stanowi podstawę opanowania szkolnych technik czytania i pisanie. Dlatego dziecko sześciolatnie powinno umieć:

- różnicować proste zestawy dźwięków oraz proste wkłady rytmiczne m.in.
- rozpoznawać dźwięki np. pochodzące z zewnątrz (samochód, samolot, głosy dzieci lub dorosłych, głosy zwierząt),
- rozpoznawać z taśmy magnetofonowej, z radia głosy np. niektórych zwierząt i ptaków,
- odtwarzać rytm zilustrowany odpowiednim układem przestrzennym np. za pomocą klocków lub bębna czy stukania ołówkiem (zwracanie uwagi na krótsze i dłuższe przerwy),
- wystukiwać rytm według podanego układu przestrzennego,
- rozpoznawać układ przestrzenny odpowiadający wystukiwanemu rytmowi,
- poprawnie różnicować pojedyncze głoski (dźwięki mowy) m.in.:
- rozpoznawać nazwy obrazka na podstawie pierwszej głoski;
- dobierać w pary obrazki rozpoczynające się lub kończące

się taką samą głoską,

- wymieniać wyrazy rozpoczynające się podaną głoską,
- dobierać obrazki, których nazwa następnego rozpoczyna się głoską kończącą nazwę poprzedniego,

umieć wyodrębniać w słowie głoski i sylaby m.in. dokonać analizy wyrazu:

- podzielić wyrazy na sylaby z jednoczesnym klaskaniem, lub wystukiwaniem,
- szeregować obrazki według liczby sylab,
- wyodrębniać głoski w wyrazach (dziecko wypowiada każdą głoskę w wyrazie i odkłada klocek),

umie łączyć głoski w sylaby i sylaby w wyrazy (synteza wyrazu) m.in.:

- rozwiązywać „zagadki” typu: zgadnij co Ci powiem ? Następnie wolno wypowiadać głoski danego wyrazu,
- odszukiwać i wskazywać daną rzecz, gdy wymawiamy głośno (głoskując) wyraz,
- kończyć wyraz dwusylabowy po usłyszeniu pierwszej sylaby,

prawidłowo różnicować kształty (nawet bardzo zbliżone) m.in.:

- dobierać w pary jednakowe obrazki (obrazki identyczne, ale różniące się kolorem lub gdy jeden z nich jest tylko „konturem” drugiego),
- dobierać figury geometryczne o takim samym kształcie, a innej wielkości i kolorze,
- nakładać odpowiednie figury geometryczne (np. na kontur domu , nakładać „kwadraciki” jako okna i „prostokąty” jako drzwi itp.),

odtworzyć poprawnie wzór z pojedynczych elementów m.in.:

- układać obrazki w szeregu według kolejności, w jakiej były ukazywane,
- układać elementy według widocznego wzoru (np. trójkąt,

- koło, kwadrat – co dalej?),
- układać obrazki z części,
 - umieć poprawnie odwzorować układy geometryczne, elementy graficzne, szlaczki, wzory, ornamenty,
 - ujmować przedmiot lub kształt graficzny jako całość z jednoczesnym wyodrębnieniem w nim elementów składowych m.in.:
 - dobierać brakujące części do całości obrazka,
 - układać wzory z figur geometrycznych,
 - mieć ukształtowaną wzrokową orientację kierunkową położenia przedmiotów oraz utrwaloną orientację kinestetyczno – słuchową (orientację w schemacie własnego ciała), czyli:
 - utrwalone pojęcia stron prawej i lewej w schemacie własnego ciała,
 - orientację w stronach ciała osoby stojącej naprzeciwko,
 - orientacje w stronach otoczenia (W. Brejnak 1993, s. 61 – 63).

Biorąc pod uwagę rozwój umysłowy dzieci sześciolletnich trzeba nadmienić, iż w tym wieku dominuje nadal myślenie konkretno – obrazowe. Myślenie abstrakcyjne, czyli tzw. myślenie słowno – pojęciowe, zaczyna się dopiero kształcić. Przejście między tymi etapami myślenia ma charakter płynny, a elementy myślenia konkretnego i abstrakcyjnego mogą ze sobą współistnieć. Myślenie staje się procesem uogólnionego i pośredniego poznania rzeczywistości, w którym są odzwierciedlane najbardziej uogólnione i charakterystyczne cechy przedmiotów i zjawisk oraz wykrywane związki i zależności między nimi (W. Brejnak 1993, s. 63).

W tej definicji zawarte są dwie podstawowe cechy myślenia: pośrednie i uogólnione poznanie rzeczywistości oraz wykrywanie związków i zależności. Z pierwszą cechą łączy się powstawanie pojęć, a z drugą powstawanie sądów. Wśród operacji myślowych, jakie potrafią przeprowadzić dzieci 6-cio letnie wymienia się: analizę i syntezę, porównywanie i klasyfikowanie,

abstrahowanie i uogólnianie. U wielu dzieci występują już zdolności do tworzenia definicji nadrzędnych. Stykając się z nowymi dotychczas nieznanymi pojęciami dziecko sześć – siedmioletnie łączy je z tymi, które zna i szuka logicznych powiązań.

Pod koniec szóstego roku życia wiele dzieci jest już zdolnych przyswoić sobie podstawowe pojęcia abstrakcyjne: kształtu, wielkości, kierunku, odległości czasu i liczby.

Ważną rzeczą jest to iż dużą sprawność myślenia wykazują te dzieci sześciolatnie, u których mowa jest w pełni wykształcona. Powinny więc one już umieć opowiadać, tzn. formułować dłuższe wypowiedzi słowne oraz łączyć zdania w logiczną całość. Pamięć konkretno – obrazkowa jest mało pojemna, nietrwała i niedokładna, ale zaczyna się kształtować pamięć dowolna, to znaczy świadoma chęć zapamiętywania i przypominania.

Typową – jest dla tych dzieci pamięć mechaniczna, czyli dosłowne zapamiętywanie tekstu (rytmicznego, rymowanego). Zaczyna się również rozwijać pamięć logiczna, która polega na zrozumieniu materiału i umiejętności opowiadania tekstu własnymi słowami. Pamięć jest, więc tą właściwością organizmu, dzięki której dziecko utrwała zdobyte doświadczenie w czasie poznawania rzeczywistości i rozszerza swoje związki z otaczającym go światem. Ważnym elementem w rozwoju dziecka 6 letniego również uwaga, która polega na umiejętności koncentrowania świadomości jednostki na określonych przedmiotach lub zjawiskach otaczającego świata (W. Brejnak1993, s.65).

Uwaga towarzyszy wszystkim procesom, bez koncentracji uwagi nie byłoby dokładnego spostrzegania, zapamiętywania pełnych wyobrażeń czy nieprzerwanego toku myślenia.

Dziecko, które osiągnęło dojrzałość szkolną posiada już zaczątki uwagi dowolnej, a więc koncentracji, trwałości

i przerzutności.

Pozytywnie na rozwój umysłowy, poznanie rzeczywistości, uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym wpływa rozwój mowy. Prawidłowy rozwój mowy odgrywa ważną rolę w osiągnięciu przez dziecko dojrzałości szkolnej, ułatwienie dziecku przejścia przez trudne etapy rozwoju i kształtowania się mowy. Jest jednym z ważniejszych celów pracy przedszkola, zwłaszcza w grupie sześciolatków. Od prawidłowego rozwoju mowy często zależy powodzenie w nauce w klasie I, dotyczy to zwłaszcza trudności związanych z czytaniem i pisanem. Od tego jak dziecko mówi zależy jego pozycja społeczna w klasie, czy grupie rówieśniczej.

Należy, zatem pamiętać, jak to akcentuje M. Sovak **„prawidłowe kształtowanie mowy jest fundamentem wychowania człowieka”** (R. Wojtyniak 1996, s. 291).

Tak też gotowość do podjęcia nauki w szkole wymaga ogólnej dojrzałości psychofizycznej oraz emocjonalno społecznej. Trudno jest przyznać priorytet którejś ze sfer rozwoju. O powodzeniu dziecka w szkole – obok zasobu wiadomości i dobrze wykształconej mowy, decyduje rozwój fizyczny, uspołecznienie oraz cechy osobowości. Jedną z zasadniczych spraw w przygotowaniu dziecka do podjęcia nauki jest również wzbudzenie motywacji. Zaszczepienie w dziecku chęci uczenia się spontanicznego, dobrowolnego pod wpływem zainteresowania wpływającego z potrzeby doskonalenia nowych umiejętności.

Ważna jest również umiejętność podporządkowywania się wymaganiom nauczyciela i regulaminowi szkoły jak również zdolność do harmonijnego współżycia z kolegami. W związku ze zmianą warunków życia i wzbogaceniem środków oddziaływania na dzieci, a także dzięki akceleracji, zwiększyły się możliwości przyswajania wiedzy. Niemniej jednak przyrost materiału jest szybszy od przyrostu możliwości opanowywania go przez część z nich. Tym wymaganiom mogą sprostać tylko dzieci zdolne, pracowite, odporne psychicznie. Nie wszystkie jednak dzieci

rozwijają się prawidłowo i harmonijnie i nie wszystkie mogą osiągnąć we właściwym czasie dojrzałość szkolną.

Badania wykazują, że liczba dzieci, które nie mogą sprostać wymaganiom szkoły, ma tendencje wzrostowe, dlatego też istnieje konieczność zapobiegania niepowodzeniom szkolnym i diagnozowania dzieci od wczesnego dzieciństwa, a wszystkie te które mają trudności w nauce niezależnie od przyczyn powinny być objęte opieką i pomocą.

Mówiąc o niepowodzeniach szkolnych, będziemy mieli na myśli sytuacje, w których występują wyraźne rozbieżności między wymaganiami wychowawczymi i dydaktycznymi szkoły, a zachowaniem uczniów oraz uzyskiwanymi przez nich wynikami nauczania (Cz. Kupisiewicz 2000, s.253). Tak rozumiane niepowodzenia mogą mieć charakter jawny, bądź ukryty.

Niepowodzenia ukryte występują wówczas, gdy nauczyciele nie dostrzegają braków w wiadomościach, umiejętnościach i nawykach, mimo, że braki tego rodzaju rzeczywiście istnieją. Prowadzą one zazwyczaj do niepowodzeń jawnych. Z tym rodzajem niepowodzeń szkolnych mamy do czynienia, gdy nauczyciel stwierdza określone braki w opanowanej przez ucznia wiedzy i w rezultacie ocenia wyniki jego pracy jako „niedostateczne”. Wczesne wykrycie opóźnień oraz podjęcie odpowiednich zabiegów terapeutycznych pozwala chronić dziecko przed niepowodzeniami szkolnymi.

Według S. Kirka „termin trudności w uczeniu się stosuje w opisie grupy dzieci, które ujawniają zaburzenia w rozwoju języka, mowy, w opanowaniu umiejętności czytania i komunikacji, niezbędnych w nawiązywaniu interakcji społecznych” (E. Górniewicz 2000, s.114). W definicji Narodowego Zjednoczonego Komitetu do Spraw Trudności w Uczeniu się, z 1981 r.(...) zaznaczono, że trudności w uczeniu się mogą współwystępować z innymi rodzajami niepełnosprawności, np. defektami sensorycznymi, upośledzeniem umysłowym, zaburzeniami rozwoju emocjonalnego i społecznego, a także z takimi

konsekwencjami wpływów środowiska, jak np. różnice kulturowe, nieodpowiednie wychowanie czy czynniki psychogenne (E.Górniewicz 2000, s.114).

„Specyficzne trudności w uczeniu się” traktuje się jako odmienny rodzaj niepełnosprawności przy zachowaniu przeciętnej lub ponadprzeciętnej inteligencji, prawidłowo funkcjonujących systemów sensorycznych, właściwej sprawności motorycznej i adekwatnej możliwości uczenia się. W ciągu życia może wpływać na poczucie własnej wartości i samoocenę, edukację, aktywność zawodową, społeczną oraz czynności dnia codziennego. Dlatego też system edukacji powinien dostosować formy, środki i metody pracy do potrzeb indywidualnych każdego dziecka. Wymaganie dzieci zagrożonych ryzykiem nieprawidłowego rozwoju obejmuje, zatem: wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w grupach rówieśniczych oraz przygotowanie do szkoły sześciolatków, które stosownie od potrzeb dziecka może trwać do 2 lat. Wszystkie etapy mają być poprzedzone wszechstronną analizą rozwoju dziecka, a ostatni etap zakończony oceną gotowości do podjęcia nauki w szkole.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.